

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน

Management of Sustainable Community-based Tourism

สุจิตรา ยางนอก¹ / ลัญจกร นิลกาญจน์² / ปัญญา เลิศไกร³

Sujitra Yangnok / Lunjakon Nillakan / Punya Lertgri

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช

Doctoral Degree Student, of Innovation Management for Development,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษาหลัก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Assistant Professor Dr., Thesis Main advisor, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

³ รองศาสตราจารย์ ดร.ที่ปรึกษาร่วม นักวิชาการอิสระ

Associate Professor Dr., Thesis Co-advisor, Independent Academician

Received: June 12, 2023

Revised: August 17, 2023

Accepted: August 24, 2023

DOI:

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคี
สาธารณะ ในการพัฒนาองค์ความรู้ในท้องถิ่น เช่น บริบทชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม
และสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว กระตุ้นแรงดึงดูดใจในการสร้างคุณค่าและมูลค่าทาง
เศรษฐกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนิน
กิจกรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนถูกนำเสนอ
ให้เป็นทางเลือกของการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อจัดการความยากจนลดผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว และสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สำหรับ
หลักการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 9 ประการ ได้แก่ 1) เป็นหลักการ
ปฏิบัติที่ยั่งยืน 2) สร้างความสมดุลระหว่างชุมชนและผู้มาเยี่ยมชม 3) อำนวยความ

สะดวกใน การทำงานร่วมกัน 4) คืบอำนาจให้ชุมชน 5) เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 6) ลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น 7) ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 8) มาตรการและประเมินผลกระทบ และ 9) สร้างความยืดหยุ่น ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน , การพัฒนาแบบยั่งยืน , การกระจายรายได้

Abstract

Sustainable community-based tourism places importance on public participation in the development of local knowledge such as community contexts, traditions, cultures and products for tourism in order to stimulate attractiveness in creating value and economic value of sustainable community-based tourism. Therefore, it is necessary to plan and implement both short-term and long-term activities. Sustainable community-based tourism was offered as an alternative to sustainable development in order to alleviate poverty, lessen the environmental effect of tourism, and promote economic growth. The principles of sustainable community tourism consist of nine factors: 1) being a sustainable practice principle, 2) creating a balance between the community and visitors, 3) facilitating working together, 4) empowering communities, 5) increasing economic benefits, 6) reducing potential negative impacts, 7) adapting to changing situations, 8) measures and assessing impacts, and 9) building flexibility. Therefore, sustainable community-based tourism balances the interests of all the stakeholders.

Keywords: community-based tourism management, income distribution, sustainable development

บทนำ

การพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม แม้กระทั่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องปรับตัว ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทิศทางของโลก (Bramwell & Sharman, 2002) เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สำคัญกับพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การเรียนรู้ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และเกิดกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศขณะเดียวกันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการท่องเที่ยวในภาพรวม จนเกิดเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism: ST) ใช้เป็นทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับองค์กรที่มีอิทธิพลในการสร้างแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ องค์กรสหประชาชาติ (United Nations (Earth Summit) โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program: UNEP) องค์กรท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization : UNWTO) และ สภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council : WTTC) (Dangi & Petrick, 2021)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้อยู่รอดทางธุรกิจและความพึงพอใจของลูกค้า ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่น การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้น และระยะยาว พร้อมทั้งให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ได้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การสร้างฉันทามติร่วมกัน การออกแบบกิจกรรม การปฏิบัติร่วมกัน จนนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน (George & Reid 2009) แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่าง

ยั่งยืนครอบคลุมการท่องเที่ยววัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งทั้งหมดถูกใช้เป็นทางเลือกของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นเจ้าของและการสร้างโอกาส การเพิ่มขีดความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นจึงถูกเรียกว่า "การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism : CBT)" ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดความยากจน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว และสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในพื้นที่ชนบท (Sammy, 2008)

การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนที่จะประสบความสำเร็จนั้นต้องได้รับการสนับสนุนจากคนในท้องถิ่น แนวโน้มที่สำคัญต่อการเติบโตของท่องเที่ยวชุมชน คือ การขยายตลาดระดับประเทศจนถึงระดับโลก พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการเน้นความรับผิดชอบในการท่องเที่ยวและการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการคมนาคมที่สะดวกปลอดภัย (Rocharungsat, 2008) การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) เป็นเครื่องมือที่สำคัญกับการสร้างความร่วมมือภาคีสาธารณะที่มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เพื่อบูรณาการแผน กิจกรรมในการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและที่มีผลกระทบเชิงบวกต่อการกระจายรายได้ในท้องถิ่นมากขึ้น รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะเจ้าของทรัพยากร พร้อมทั้งเกิดเป็นแนวปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) เป็นเครื่องมือ ที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทความวิชาการฉบับนี้ (Academic Article) คณะผู้เขียนขอแนะนำเนื้อหาเกี่ยวกับ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน โดยแบ่งเนื้อหาออก 3 ประการ คือ 1) หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 2) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่าง

ยั่งยืน และ 3) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเครื่องมือการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพื่อเป็นหลักคิดและกรอบการอธิบายทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในช่วงทศวรรษ 1950-1960 ว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวเลือกที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา โดยมีผลกระทบด้านลบเพียงเล็กน้อย ประเด็นการท่องเที่ยว (ทศวรรษ 1970) เสนอว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างผลกระทบด้านลบต่อจุดหมายกลุ่มเป้าหมายได้ ในช่วงทศวรรษ 1980 ได้สนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือก หรือ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้แก่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงภูมิศาสตร์ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม และการท่องเที่ยวแบบอาสาสมัครเพื่อความยั่งยืน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนในฐานะเจ้าของทรัพยากรและการสร้างโอกาส เพิ่มขีดความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนถือเป็นตัวกระตุ้นที่จำเป็นในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN-SDGs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดความยากจน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดการจ้างงานในพื้นที่ชนบทของประเทศกำลังพัฒนา

การประกาศเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ 8 (Millennium Development Goals : MDGs) ของสหประชาชาติ (2000–2015) และการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) มาใช้ 17 ประการ โดยองค์การสหประชาชาติในปี 2015 ได้ “เรียกร้องให้สากลดำเนินการเพื่อยุติความยากจน ปกป้องโลกและรับรอง ให้ทุกคนมีความสงบสุขและมั่งคั่งภายในปี 2030” การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในฐานะประเด็นย่อยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างผลกระทบทางสังคม และส่งเสริมวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Dangi &

Petrick, 2021) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงถูกนำเสนอภายใต้ความอยู่รอดทางธุรกิจและความพึงพอใจของลูกค้าและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต ตลอดจนวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยให้จัดการผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการทรัพยากร การรับรู้ การสร้างฉันทมติ (Consensus building)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (Principles of sustainable community-based tourism) มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ท้องถิ่นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีในระยะยาว พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วม การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนการดูแลสุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน คณะผู้นิพนธ์ขอนำเสนอรายละเอียดดังนี้

1. การเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Empowerment and Involvement) ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ของการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการตัดสินใจ การวางแผนและการจัดการ การให้อำนาจแก่ชุมชนทำให้นั้นใจได้ว่าชุมชนสามารถจัดการ ดูแลทรัพยากร มรดกทางวัฒนธรรมและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้

2. เคารพในวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น (Respect for Local Culture and Traditions) การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน (SCBT) ให้ความสำคัญและยกย่องวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตท้องถิ่น พยายามส่งเสริม และสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวและสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักและคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน

3. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสำหรับชุมชน (Economic Benefits for the Community) เป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) คือการสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่น นับมีความเกี่ยวข้องกับ

การสร้างโอกาสสำหรับธุรกิจในพื้นที่และบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Conservation) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) มีเป้าหมายเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว มีความเกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติที่ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่าและระบบนิเวศ (Uswathul, Hasana, Sampada, Kumar, Swain, Babu & George, 2022)

5. ความสมบูรณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Integrity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) ควรรักษาโครงสร้างทางสังคมและความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ควรนำไปสู่การเอาเปรียบหรือทำลายประเพณีท้องถิ่น แต่ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

6. การท่องเที่ยวขนาดเล็กและมีความรับผิดชอบ (Small-Scale and Responsible Tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) เป็นการท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็กและส่งเสริมให้ชุมชนได้มีความรับผิดชอบในฐานะเจ้าของทรัพยากร เจ้าของวัฒนธรรม

7. ความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนทางสังคม (Collaboration and Partnerships) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) ที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ รวมถึงคนในชุมชน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ความร่วมมือจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางเป้าหมายร่วมกัน เกิดการแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น (Fan, Ng & Bayrak, 2023)

8. การศึกษาและความตระหนัก (Education and Awareness) การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน (CBT) เป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคน ในชุมชนให้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรตระหนักถึง

ประเพณีท้องถิ่น แนวปฏิบัติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม

9. การกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Distribution of Benefits) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) เป็นการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกันระหว่างคนในชุมชน ควรหลีกเลี่ยงการรวมรายได้ไว้ส่วนใด ส่วนหนึ่ง แต่ต้องเกิดการกระจายให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

10. ความยั่งยืนในระยะยาว (Long-Term Sustainable: Sustainable) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีความมุ่งหวังให้เกิดความยั่งยืน เพื่อให้มั่นใจว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวจะคงอยู่ต่อไปโดยไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหมดไปหรือส่งผลเสียต่อวิถีชีวิตของชุมชน

ตามหลักการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมเป็นการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ เพื่อวางแผนกำหนดทิศทางเป้าหมายร่วมกัน เนื่องจากการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน (Lertgrai & Nillakan, 2016) นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญสู่การกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่น พร้อมทั้งเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนการให้ชุมชนได้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) ยังรวมถึงความปรารถนาที่จะส่งเสริมการเสริมอำนาจ การเสริมสร้างศักยภาพ การศึกษา และการเสริมสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณี เชื่อมโยงทางธุรกิจ และการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกด้วย

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการ (management) นับมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร หน่วยงานรัฐบาลหรือ

สถาบันประเภทอื่น ๆ หากมีการบริหารจัดการที่ดีนับเป็นการสร้างโอกาสที่จะนำพาองค์กร กลุ่ม ไปสู่ทิศทางเป้าหมายที่วางไว้ ได้แก่ 1) การบรรลุเป้าหมาย 2) การเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากร 3) การตัดสินใจ 4) การประสานงานในทีม 5) การแก้ปัญหา 6) การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง 7) แรงจูงใจของพนักงาน หรือ ผู้ร่วมงาน 8) การบริหารความเสี่ยง 9) นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ 10) ความยั่งยืนในระยะยาว (Nevenka et al, 2018)

การบริหารจัดการจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการออกแบบ วางแผน พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยว เพื่อให้มั่นใจว่าการเติบโตของอุตสาหกรรมจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การท่องเที่ยวสามารถเป็นเครื่องมือในการบรรเทาความยากจน การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Ruchuwarak, Donsom & Sosut, 2021) และบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน พร้อมทั้งสร้างแนวทางปฏิบัติ กฎระเบียบ และความรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสมดุลทางวัฒนธรรม จากการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี 9 ประการ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเป็นหลักการปฏิบัติที่ยั่งยืน (Ensures Sustainable Practices) ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น (Suansri, 2003)

2. สร้างความสมดุลระหว่างชุมชนและผู้มาเยี่ยมชม (Balances Community and Visitor Interests) การจัดการการท่องเที่ยวช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างความสนใจของชุมชนท้องถิ่นและความคาดหวังของผู้มาเยือน ทำให้มั่นใจได้ว่าความต้องการและแรงบันดาลใจของชุมชนจะได้รับการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยว

3. อำนวยความสะดวกการทำงานร่วมกัน (Facilitates Collaboration)

การจัดการที่มีประสิทธิภาพส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ รวมถึงคนในชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน บริษัททัวริสและธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การรวบรวมทรัพยากร ทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมและยั่งยืนมากขึ้น (Chatkaewnapanon & Lee, 2022)

4. ค้ำให้อำนาจชุมชน (Empowers the Community)

การจัดการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นให้อำนาจชุมชนในฐานะเจ้าของความคิดริเริ่มด้านการท่องเที่ยว เมื่อคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกระบวนการจัดการจะทำให้เกิดแรงจูงใจมากขึ้นที่จะมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จของโครงการ

5. เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Enhances Economic Benefits)

การจัดการที่เหมาะสมช่วยให้มั่นใจได้ว่าการท่องเที่ยวสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน เช่น โอกาสในการจ้างงาน การสร้างรายได้และความต้องการสินค้าและบริการในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นช่วยบรรเทาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น (Hussin & Kunjuraman, 2014)

6. ลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น (Mitigates Potential Negative Impacts)

การท่องเที่ยวหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมอาจนำไปสู่ผลกระทบด้านลบ เช่น ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมและความแตกแยกทางสังคม มาตรการการจัดการที่มีประสิทธิภาพช่วยระบุและลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

7. ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (Adapts to Changing Circumstances)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของแนวโน้ม ฤดูกาลและปัจจัยภายนอก โครงการริเริ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการจัดการที่ดีสามารถปรับให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและทำการปรับเปลี่ยนสิ่งที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น (Dolezal & Novelli, 2022)

8. มาตรการและประเมินผลกระทบ (Measures and Evaluates Impact) ผู้มีบทบาทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องมีการติดตามและประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้วยการกำหนดตัวชี้วัดและวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

9. สร้างความยืดหยุ่น (Builds Resilience) แนวทางการจัดการที่ดีช่วยสร้างประสิทธิภาพของชุมชน พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งการเตรียมความพร้อมรับมือกับความท้าทายจากภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ภัยพิบัติทางธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อชุมชน หากมีระบบการบริหารจัดการที่ดีก็จะทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบน้อยลง (Yanes, Zielinski, Diaz Cano & Kim, 2019)

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการจัดการที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันยังเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) การรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนและเพิ่มผลกระทบเชิงบวกของการท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ หรือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นมีจำเป็นตามกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ส่งเสริมให้เกิดการนำทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขณะเดียวกันยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้นักท่องเที่ยวได้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญรักและหวงแหนทรัพยากรท้องถิ่น เคารพสิทธิชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเครื่องมือการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

รายได้จากการท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น การท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ เช่น การมาถึงของนักท่องเที่ยว การซื้อสินค้าและบริการจากการท่องเที่ยว การพักโรงแรม การรับประทานอาหาร การเดินทาง เป็นต้น ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) นับเป็นเครื่องมือการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น จำเป็นต้องอาศัยหลักการ 4 ส ได้แก่ 1) สร้างพื้นที่การท่องเที่ยวให้เหมาะสม 2) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การสร้างจุดสมดุลด้านการท่องเที่ยว และ 4) การขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1. สร้างพื้นที่การท่องเที่ยวให้เหมาะสม เป็นการจัดพื้นที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสม ต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ พิจารณาปัจจัยต่าง ๆ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอนและองค์ประกอบหลักในการสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมให้ประสบความสำเร็จ 9 ประการ ดังนี้

ประการแรก การประเมินพื้นที่การท่องเที่ยว (Assessment of tourist areas) การประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวนับมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการทำให้เกิดความเข้า สักยภาพอย่างละเอียด เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค พิจารณาปัจจัย ต่าง ๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่

ประการที่สอง การปรึกษาหารือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Consultation) การมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ ธุรกิจและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจในมุมมอง ความต้องการและข้อกังวลเกี่ยวกับการ พัฒนาการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) (Costescu & Dobrescu, 2013)

ประการที่สาม การวิเคราะห์ขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity Analysis) การประเมินความพร้อม ความสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ปริมาณนักท่องเที่ยวที่รองรับได้ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น (Gao, Fang & Cui, 2021)

ประการที่สี่ การวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Planning) จัดทำแผนการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความชัดเจน รอบครอบมีการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมายและกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรมีแผน บูรณาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาว สำหรับชุมชนท้องถิ่น

ประการที่ห้า การแบ่งเขตและการวางแผนการใช้ที่ดิน (Zoning and Land Use Planning) กำหนดเขตพื้นที่ต่าง ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมเฉพาะ เช่น ที่พัก พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งวัฒนธรรมและเขตอนุรักษ์ธรรมชาติ การแบ่ง เขตที่เหมาะสมช่วยให้มั่นใจได้ถึงการใช้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความขัดแย้ง ระหว่างการท่องเที่ยวและกิจกรรมอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ประการที่หก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ (Infrastructure and Services Development) โครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพื้นที่การ ท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ตรวจสอบให้มั่นใจว่ามีถนนที่ได้รับการดูแลอย่างดี น้ำประปา สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการของเสีย การดูแลสุขภาพและบริการที่ จำเป็นอื่น ๆ เพื่อรองรับทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น (Ruhanen-Hunter, 2006)

ประการที่เจ็ด แนวทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible Tourism Guidelines) กำหนดแนวทางปฏิบัติและหลักปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้แน่ใจว่ามีพฤติกรรมและเคารพต่อวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและขนบธรรมเนียม ท้องถิ่นให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมเกี่ยวกับความสำคัญของแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนในระหว่าง

การเข้าพัก การเดินทาง การเยี่ยมชมกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน ท้องถิ่นอีกด้วย (Baltescu, 2020)

ประการที่แปด การตลาดและการส่งเสริมการขาย (Marketing and Promotion) พัฒนากลยุทธ์การตลาดที่ตรงเป้าหมาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวประเภทที่เหมาะสมให้เข้ามาในพื้นที่ จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวและประสบการณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ควรนำมาเป็นจุดขาย พร้อมนำเสนอเรื่องราวให้มีความน่าสนใจ เช่น จุดตั้งต้นที่ กิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน จุดเยี่ยมชมปรากฏการณ์ธรรมชาติ วิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้น

ประการที่เก้า การติดตามและบริหารจัดการ (Monitoring and Management) การติดตามประเมินผลจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวและผลกระทบ ต่ออย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างระบบการจัดการที่ดี พร้อมทั้งนำไปสู่การปรับให้พื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

จากการวิจัยของ Nair and Hamzah (2015, pp. 431-432) ได้ทำการศึกษา "แนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จสำหรับจุดหมายปลายทางในชนบท" ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนที่เสริมสร้างความสามารถของชุมชนในชนบทการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้มาร่วมออกแบบ กำหนดทิศทาง การสร้างฉันทามติร่วมกัน การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) จึงช่วยทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น พร้อมทั้งเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และให้โอกาสทางการศึกษา เนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) จึงกลายเป็นเครื่องมือลดความยากจนด้วย (Pro-poor Tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ต้องใช้แนวทางระยะยาวและควรมุ่งหวังที่จะให้ประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนท้องถิ่นและลดผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว นับเป็นประโยชน์สำหรับชุมชนท้องถิ่นในฐานะเจ้าบ้านได้อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม ก่อให้เกิดการถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไปได้ ในอนาคต เป้าหมายการสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวต้องมีมีเสน่ห์ มีเอกลักษณ์และคำนึงถึงความยั่งยืน มอบประสบการณ์ที่น่าจดจำให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมยกระดับความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

2. การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ การร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำไปสู่การทำอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สำหรับขั้นตอนในการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มี 6 ประการ ดังนี้

ประการแรก ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Identify Key Stakeholders) เริ่มต้นด้วยการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้อาจรวมถึงบริษัททัวร์ในท้องถิ่น โรงแรม สายการบิน ตัวแทนการท่องเที่ยว คณะกรรมการการท่องเที่ยว หน่วยงานการท่องเที่ยวของรัฐบาล หอการค้าและองค์กรด้านวัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การวางแผนความร่วมมือ พร้อมทั้งกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวในอนาคต

ประการที่สอง พัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Develop a Common Vision) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันนับมีความสำคัญที่จะทำให้ทุกภาคส่วนได้มองเห็นทิศทางพัฒนาการท่องเที่ยว พร้อมทั้งทำให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติ พร้อมทั้งตอบโจทย์ภาระหน้าที่ขององค์กรตนเองอีกด้วย (Pencarelli & Dini, 2016)

ประการที่สาม สร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ (Build Trust and Relationships) การสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับเป็นสิ่งสำคัญ ขณะเดียวกันการทำงานร่วมกันจำเป็นต้องมีความโปร่งใส มีความ

เชื่อถือได้และเปิดใจรับฟังความเห็นที่แตกต่าง จะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อการทำงานในอนาคต

ประการที่สี่ สร้างบันทึกความเข้าใจ (Create Memorandums of Understanding : MOUs) สร้างความร่วมมืออย่างเป็นทางการ โดยการจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) หรือข้อตกลงความร่วมมือ ข้อตกลงเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจถึงบทบาท ความรับผิดชอบและความมุ่งมั่นของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความชัดเจน ดำเนินการร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Mendonça, Varajão & Oliveira, 2015)

ประการที่ห้า แบ่งปันข้อมูล (Share Data) แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มการท่องเที่ยว ข้อมูลประชากรของนักท่องเที่ยวและความต้องการของตลาด ข้อมูลนี้สามารถช่วยให้หน่วยงานบริการทั้งหมดตัดสินใจอย่างรอบรู้และปรับปรุงข้อเสนอให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ประการที่หก การฝึกอบรมและการเสริมสร้างศักยภาพ (Training and Capacity Building) เสนอโปรแกรมการฝึกอบรมและการเสริมสร้างศักยภาพแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานพันธมิตร เพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้ด้านการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการบริการโดยรวมด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นการสร้างความร่วมมือนับเป็นเทคนิควิธีการที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการทำงาน ขณะเดียวกันยังให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ได้ทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคต

3. การสร้างจุดสมดุลด้านการท่องเที่ยว การรักษาสมดุลของการท่องเที่ยววันนี้มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม การสร้างความสมดุลเป็นสิ่งสำคัญในหลักประกันความยั่งยืนและความสำเร็จของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระยะยาว การท่องเที่ยวอย่างสมดุล จึงเป็นการจัดการและการรักษาความที่ยั่งยืนต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Masseno & Santos, 2018) โดยพิจารณาจากความต้องการ

ของนักท่องเที่ยวและความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการปฏิบัติในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสังคม ซึ่งรวมถึงการลดการปล่อยคาร์บอน ของเสียและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและมรดก (Preserving Culture and Heritage) ปกป้องเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมและมรดกอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ท้องถิ่นอีกด้วย

4. การขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน นโยบายการท่องเที่ยว โดยชุมชน (CBT) มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ช่วยปกป้อง ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การนำนโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและองค์กรพัฒนา เอกชน (NGOs) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้น ดำเนินการ ให้คำปรึกษาและการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจความต้องการ สร้างแรงบันดาลใจและสะท้อนถึงข้อกังวลเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมชุมชนด้วยการให้การฝึกอบรม ทรัพยากรและโอกาสในการเสริมสร้างศักยภาพในการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยว (Giampiccoli & Saayman, 2018) การขับเคลื่อนนโยบายเป็น การขับเคลื่อนที่อาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ รวมถึงรัฐบาลท้องถิ่น คณะกรรมการการท่องเที่ยว ตัวแทนชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ประกอบการ ภาคเอกชน แนวทางแบบบูรณาการช่วยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาและนำ นโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปปฏิบัติ

ดังนั้นหลังสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 ระบาด การท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างยั่งยืนนับเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อเป็นการ กระตุ้นเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น

ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวในยุโรปก็ให้ความสนใจที่จะเข้ามาเที่ยวในเอเชีย เนื่องจากมีได้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิต เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ตลอดจนการได้สัมผัสทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย จึงทำให้หลายประเทศในเอเชียได้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับชุมชนภาคชนบท เช่น ไทย เวียดนาม เนปาล กัมพูชา และอินโดนีเซีย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งที่เป็นจุดขาย ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เส้นทางการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญสำหรับการสร้างจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนา

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนด้านการท่องเที่ยว ควรสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนทั้งด้านประชาสัมพันธ์และเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน และควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น ความสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด และระดับประเทศให้เข้มข้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

นักวิชาการ นักวิจัย ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการกระจายรายได้ในชุมชน และศึกษาบทบาทการสื่อสารออนไลน์กับการประชาสัมพันธ์เพื่อเปิดตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

References

- Baltescu, C. A. (2020). Responsible Tourism Practices Implemented by Tourism Companies. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Series V: Economic Sciences*, 49-54.
- Berzina, K., Medne, I., & Tsoy, M. (2017). *Tourism enterprise cooperation specifics: Comparative study of Riga and Novosibirsk travel agencies*.
- Chatkaewnapanon, Y., & Lee, T. J. (2022). Planning Sustainable Community-Based Tourism in the Context of Thailand: Community, Development, and the Foresight Tools. *Sustainability* 2022, 14, 7413.
- Costencu, M., & Dobrescu, C. N. (2013). Substantiating The Development Strategies For Tourism In Protected Areas. *Studies and Scientific Researches. Economics Edition*, (18).
- Dangi, T. B., & Petrick, J. F. (2021). Augmenting the role of tourism governance in addressing destination justice, ethics, and equity for sustainable community-based tourism. *Tourism and Hospitality*, 2(1), 15-42.
- Dolezal, C., & Novelli, M. (2022). Power in community-based tourism: Empowerment and partnership in Bali. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(10), 2352-2370.
- Fan, K. H. F., Ng, S. L., & Bayrak, M. M. (2023). Appraising the community in community-based tourism. *Tourism Geographies*, 25(2-3), 594-614.
- Gao, Q., Fang, C., & Cui, X. (2021). Carrying capacity for SDGs: A review of connotation evolution and practice. *Environmental Impact Assessment Review*, 91, 106676.

- Giampiccoli, A., & Saayman, M. (2018). Community-based tourism development model and community participation. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 7(4), 1-27.
- Hussin, R., & Kunjuran, V. (2014). Sustainable community based tourism (CBT) through homestay programme in Sabah, East Malaysia. *Proceeding of the Social Sciences Research ICSSR*, 2014, 41-61.
- Lertgrai, P., & Nillakan, L. (2016). *Fieldwork and data collection in local communities. Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 8(2), 1-10. [in Thai]
- Masseno, M. D., & Santos, C. T. (2018). Between footprints: Balancing Environmental sustainability and privacy in smart tourism destinations. *Revista Eletrônica do Curso de Direito da UFSM*, 13(1), 411-435.
- Mendonça, V., Varajão, J., & Oliveira, P. (2015). Cooperation networks in the tourism sector: multiplication of business opportunities. *Procedia Computer Science*, 64, 1172-1181.
- Nevenka, NiĆin., Anka, BulatoviĆ., Vojislava, GrbiĆ., Evropski, univerzitet, BrĀko, distrikt, BrĀko, Bih. (2018). *The role of management in management of companies. Phys.Rev.47,777-780.*
- Nair, V., & Hamzah, A. (2015). *Successful community-based tourism approaches for rural destinations: The Asia Pacific experience.* Worldwide Hospitality and Tourism Themes.
- Pencarelli, T., & Dini, M. (2016). The tourism intermediation system: The relationship between travel agencies and tour operators. *International Journal of Economic Behavior (IJEb)*, 6(1), 97-112.

- Rocharungsat, P. (2008). Community-based tourism in Asia. *In Building community capacity for tourism development (pp. 60-74)*. Wallingford UK: CABI.
- Ruchuwararak, P., Donsom, J., & Sosut, A. (2021). Development and adaptation of the community markets: An alternative for integrated agricultural development. *Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)*, 19(1), 227-250. [in Thai]
- Ruhanen-Hunter, L. M. (2006). *Sustainable tourism planning: An analysis of Queensland local tourism destinations*. *Tourism review*, 65(4),4-16.
- Sammy, J. (2008). Examples of effective techniques for enhancing community understanding of tourism. *Building community capacity for tourism development*, 75-85.
- Suansri, P. (2003). *Community based tourism handbook (pp. 11-14)*. Bangkok: Responsible Ecological Social Tour-REST.
- Uswathul, H., Sampada, K., Swain., & Babu, G., (2022). Community centered management of ecological resources for sustainable tourism: Benefits and costs. *International Journal of Professional Business Review*, 7(1), 01-31.
- Yanes, A., Zielinski, S., Diaz Cano, M., & Kim, S. I. (2019). Community-based tourism in developing countries: A framework for policy evaluation. *Sustainability*, 11(9), 2506.
- Zeng, B., Ryan, C., Cui, X., & Chen, H. (2015). Tourism-generated income distribution in a poor rural community: A case study from Shaanxi, China. *Journal of China Tourism Research*, 11(1), 85-104.

Authors

Miss Sujitra Yangnok

Assistant. Professor. Dr.Lunjakon Nillakan

Associate. Professor. Dr.Punya Lertgri

Graduate School of Innovation Management for Development,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

1 Village No.4 Tha Ngio sub-district,Muang District,

Nakhon Si Thammarat Province 80280

Fax.075392031 Tel. 075377438 E-Mail : sujitra2520j@gmail.com